

H 018 (Hantverks - -)
A 218 (Sågverks)

Riksantikvarieämbetet

Ink. 2001 -10- 17

Dnr. 311-2947-2001

Byggnadsminnesförklaring (BM) av Petarve vattensåg på samfällad mark (S1) för Petarve och Bäckstäde, samt BM av sågtorpet på Petarve 1:30, Sanda, Gotland.

Länsstyrelsen i Gotlands län har tagit initiativ till byggnadsminnesförklaring (BM) av, Gotland.

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap. 1§ första stycket lagen om kulturminnen m.m. (1988:950), KML, Petarve vattensåg och sågtorp, på samfällad mark (S1) för Petarve och Bäckstäde, resp fastigheten Petarve 1:30 i Sanda, Gotland för byggnadsminne (BM).

BM-förklaringen omfattar såghuset med vattenhjul och dammlucka (1) och sågtorpet med bodar (2). Till byggnadsminnet hör ett skyddsområde som avgränsats med heldragen linje på bifogade karta (bilaga 1) bestående av sågbacken och sågdammen till såghuset, samt tomten till sågtorpet .

SKYDDSFÖRESKRIFTER

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap. 2§ KML följande skyddsföreskrifter:

1. Ovan angivna byggnader 1-2 får inte rivas, byggas till eller till sin exteriör byggas om.
2. I byggnaderna får inte göras ingrepp i stomme d.v.s. grund, bärande väggar, bjälklag, takstol och murstock.
3. I byggnad 1-2 får inte fast inredning och inte heller ytskikt borttagas. Tillbehör som maskiner och annan utrustning, som tillförts sågen och använts i verksamheten, skall bevaras.

2001-10-28
An. Kopierade till
BM-ns - U. Muej

bm-petarve vattensåg.doc

4. Skyddsområdet får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Ädelträdbestånd och flerårigt växtmaterial skall bevaras. Övriga tillbehör såsom t.ex. pump, gångar tunar och staket får inte flyttas, tas bort eller ändras.
5. Byggnadsminnet skall underhållas så de inte förfaller.

Om det finns skäl, får länsstyrelsen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna enligt 3 kap. 14§ i KML.

BYGGNADSBESKRIVNING

Petarve vattensåg i Sanda består av ett såghus i obehandlat resvirke under spåntak från 1890, då ersättande en äldre ramsåg som brann ner. Invändigt innehåller byggnaden stora sågbänken, spånbanken, krossklingen och en kvarn. Därtill är hela kraftöverförings-systemet med olika hjul bevarat och i funktionsdugligt skick. Vid ån intill huset står det 6,5 m stora vattenhjulet vilande på en kraftig kalkstenspelare. Ovanför ligger dammen med luckor. Sågbacken intill såghuset är en gräsplan för uppläggning av stock och virke.

Sågtorpet är ett litet inpanelat bulhus under spåntak i s.k. ofullständig parstugeplan innehållande stuga, kammare och ett ytterst litet kök. Huset härstammar sannolikt från 1700-talet, men har byggts om flera gånger och avspeglar nu ungefär samma tidsepok som såghuset. Till torpet hör en redskapsbod och ett litet garage i resvirke. Tomten innehåller rabatter och trädgårdsland med äldre perenner, bärbuskar och några fruktträd. Båda markområdena omgärdas till stor del av band- och slantunar.

Gotland har endast två vattensågar bevarade i funktionsdugligt skick och på ursprunglig plats. Petarve vattensåg är helt komplett med originalutrustning och dessutom är sågtorpet med uthus och trädgård bevarat, idylliskt belägen vid den ringlande ån i skogskanten mot odlingsbygden. Det kulturhistoriska värdet består här av det teknikhistoriska värdet som avspeglas i den fungerande vattensågen, de socialhistoriska- och samhällshistoriska värden som ges uttryck för i torpets enkla utförande, både i detalj och format. Detta förstärks av det pedagogiska värdet, dels i sågen som synliggör den tid - d.v.s. före utdikningarna av myrarna - då tillvaratagandet av vattenkraften var möjligt i större utsträckning, dels i torptes avspeglande av ett liv under mycket små omständigheter.

KOMMENTARER

Med exteriör menas t.ex. yttertrappor, takutförning, takmaterial, skorstenar; fönster inklusive beslag, dörrar inklusive beslag och fasadmateriäl.

Med fast inredning menas t.ex. spisar, spiskupor, kaminer, äldre golv- och takbräder, äldre innertrappor, äldre listverk, äldre väggbeklädnad, äldre fast skåp-, låd-, och bänkinredning, kraftöverföringssystem, fasta maskiner, fasta verktygsställ, äldre snickerier, äldre paneler, äldre tapeter och äldre dörrar inkl beslag.]

Avsikten med skydds-föreskrifterna är att inga exteriöra eller interiöra förändringar skall ske, utan byggnaden skall behålla sin ursprunglighet för framtiden. Därför är även mindre förändringar av t.ex. markbeläggning, tunar och grindar, uppsättning av antenner, räcken, skärmtak, skyltar lampor m.m. tillståndspliktiga. Då det gäller interiören är omtapetsering, ommålning, eldragningar m.m. tillståndspliktiga. Både exteriöra och interiöra ändringar skall utföras i samråd med länsstyrelsen.

För underhåll och restaurering skall kontakt tas med Länsstyrelsen i Gotlands län/
Livsmiljöenheten/ Kultur.

Även för BM prövas bygglovpliktiga åtgärder på sedvanligt sätt i kommunens
byggnadsnämnd. Stadsarkitektkontoret skall kontaktas i osäkra fall.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten i Gotlands län, se bilaga. Beslutet skall enligt 3
kap. 21§ KML tillämpas utan hinder av att ev. talan förs mot beslutet.

BESLUTANDE M.M.

Beslut i detta ärende har fattas av landshövding Lillemor Arvidsson

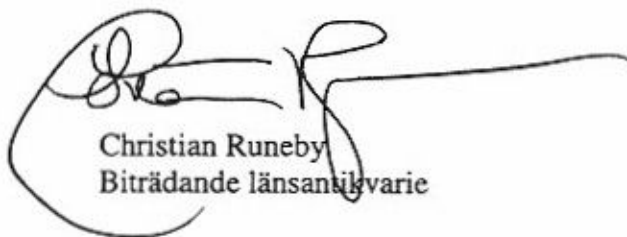
Föredragande har varit biträdande länsantikvarie Christian Runeby.

Den förberedande handläggningen har utförts av Stefan Haase vid Länsmuseet på
Gotland och Joakim Hansson vid länsstyrelsen.

I den slutgiltiga handläggningen har även deltagit länsassessor Lena Johansson.

Lillemor Arvidsson
Landshövding

Christian Runeby
Biträdande länsantikvarie

Kopia till:

RAÄ

Byggnadsnämnden

Länsmuseet på Gotland

Kultur- och fritidsnämnden

Kopia av lagakraftvunnet beslut:

RAÄ

Lantmäterimyndigheten

Länsmuseet på Gotland

Byggnadsnämnden

Länsantikvarien

Arende Inlösen enligt ensittarlagen av område av samfällid såg- och kvarnplats för Bäckstäde och Petarve hemman (5:1)		Kommun Gotland	Län Gotland
Registerområde Sanda socken		Nybildade fastigheter Petarve 1:30	
Förrättningslantmätare Ove Lundgren		Registreringsdatum 1974-09-17	
Ingenjör Gert Lundquist		☒ Uppgift om åtgärd förrättningen avsett har införts i fastighetsregistret	
Fastighet, område namn Lotten A R nr Petarve 1:30		Ägare, uppgifter till lokal skattemyndighet och andra anmärkningar 0,2018	

Nybildning av servitut

Med lotten A (härskande) följer rätt att för utfart över samfällida såg- och kvarnplatsen för Bäckstäde och Petarve hemman (tjänande) använda vägområdet x till fem meters bredd

00-2-13

TEKNISK BESKRIVNING

Koordinatförteckning

System: Sanda akt 426

Punkt	x	y
2 <u>rm</u>	3027,20	6992,10
6 <u>rm</u>	2990,58	7002,74
8 <u>rm</u>	3030,75	7059,64
9 <u>rm</u>	3000,03	7081,25
10 <u>rm</u>	2973,30	7047,10
11 <u>rm</u>	2995,57	7010,01

x : 3100

Samf såg- och kvarnplats för Petarve och Bäckstäde

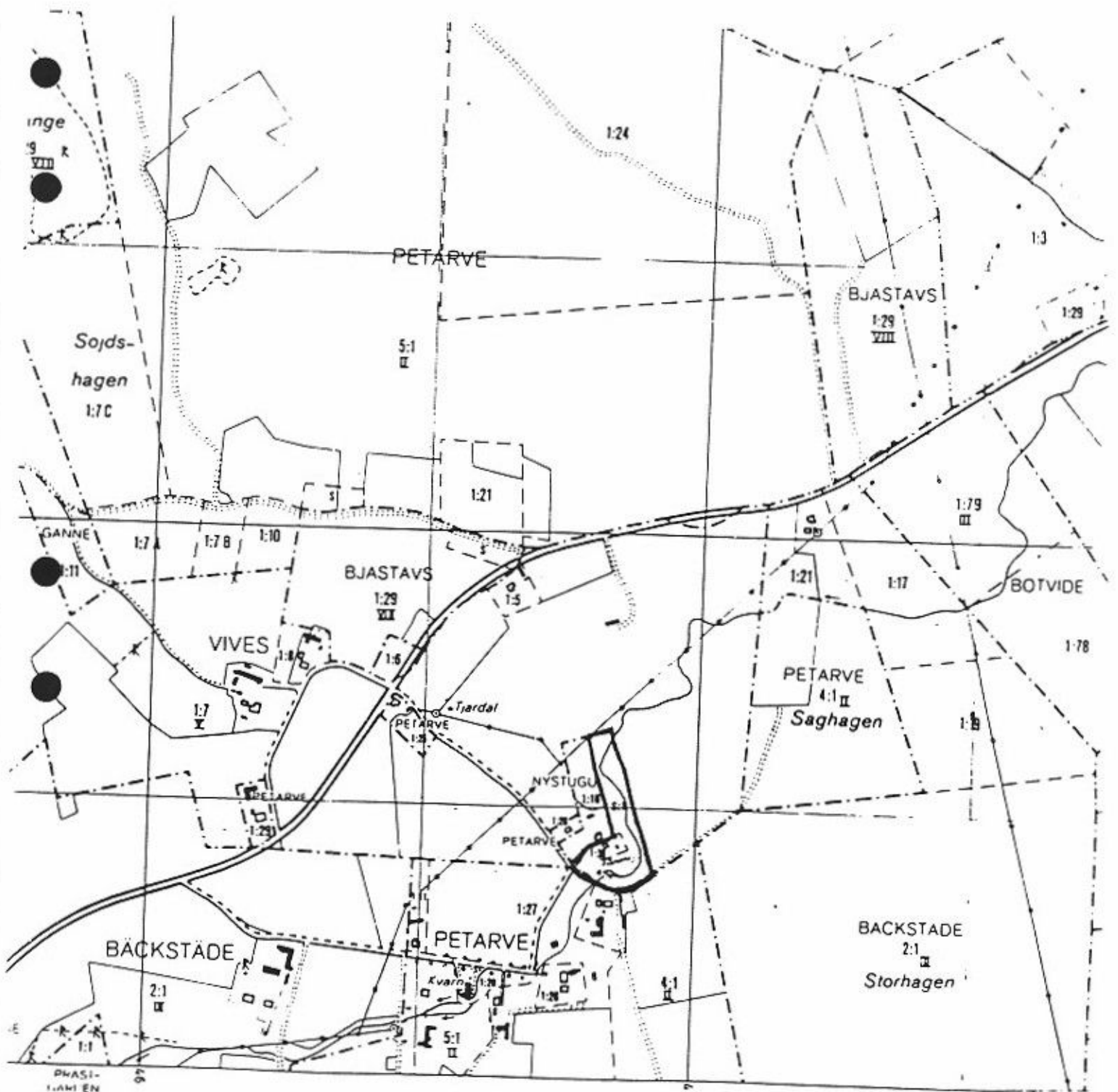
x : 3000

Nytilkommen gräns: 7-8-9-10-11

Skala 1:1000	Ren karta Ägarens utvisning Äck k : 6 D : 12	Frånställd genom Nymätning
-----------------	--	-------------------------------

SANDA 429

Mätning	Beräkning	Kartering	Övrig redigering
20	01	01	01

inge
s
VIII
k

Sojds-
hagen
1:7C

PETARVE

BJASTAVS

1:29
VIII

5:1
II

GANNE

BJASTAVS

1:29
VII

VIVES

1:7
Y

Tjardal

PETARVE

NYSTUGU

1:18
PETARVE

PETARVE

4:1
II
Saghagen

BOTVIDE

BÄCKSTÄDE

2:1
II

PETARVE

Kvarn

5:1
II

BACKSTÄDE

2:1
II
Storhagen

PHAST-
LÄM EN

GOTLANDS K N
GOTLANDS D A

18°16'